

den van eenen psalter in de choir liggende aen wit leer tot den selven boeck betaelt aen reparatie van twee sanckboecken aen de Satrosen betaelt heer Frans, Cathuyser, van 11 stukken te binden, te wetene: d'eene a Pachale ad Adventum en d'ander ad Adventum usque ad Paschale ». Voor deze laatste jaren is het wel opvallend dat de hoofdkerk van Diest eveneens zulke bestellingen uitvoerde tijdens de periode dat de paters, gedurende de oorlogsjaren, in hun refugiehuis te Diest verbleven.

DE KARTUIZERS ALS HEREN VAN ZELK

De paters van de St.-Jansberg hadden van verschillende voorname personen vele eigendommen verkregen. Zo waren zij eigenaars van het dorpje Zelk dat onder de stad Halen gelegen was. Voor de bewoners van dit dorpje bestond er zelfs een keurboek: « Ordinantien generael ende statuten geordineert by de heere ende der Stadt Halen, vanden Stadt van Halen, ende haeren resoorte hueren ende brueken doemen oyck moet onderhouden binnen den dorpe ende heerlychheyte van Zelck, daer die heeren ende conventuelen gronthereen aff zijn ».

Volgens een charter van 16 september 1359 schenkt Wenceslas van Bohemen en zijn gade Johanna, hertogin van Luksemburg, Lothrycke en Brabant, de heerlijkheid van Zelk, met het aldaar gelegen hof ten Oudenhove, aan Joanna Van der Achter: « dat wy onser geminde natuerlycker zuster Johannan vander Achter gegeven hebben ende geven met desen brieven 't goet geheten ten Oudenhove geleghen te Zelcke by Dyest mitter heerlyckheyte mit lande, mit beempden, wateren, visscheryen, bossche, coirne, chynse, capunen ende allen anderen renten, toebehoerten doeden ende vervallen, moelenen ende waeranden die daer toebehoirende syn in tyden dat de heer Willem van Herlair die voirs. heerlyckheyte bezat ». In geval zij zou komen te sterven zonder kinderen gehad te hebben met haar echtgenoot Costyn van Ranst, « weert dat sake dat sy van live ter doot quaeme sonder wettighe geboorte van Costin van Ranst », dan zouden alle goederen « teruch aen ons coemen oft aene onse naecomelighen hertoghen van Brabant ». Uit dit huwelijk echter werden 8 kinderen geboren, welke we hierna eveneens in een akte van het jaar 1404 terugvinden, namelijk:

- Hendrick van Ranst « soen wilen Costyns van Ranst » die na de dood van zijn vader de heerlijkheid in bezit kreeg,
- Wauter van Ranst, proost van Nijvel,
- Jan van Ranst,
- Willem van Ranst,
- Daniel van Ranst,
- Jonkvrouw Machtild van Ranst, die in 1404 nog ongehuwd was,
- Joanna van Ranst, gehuwd met Raes van Malayne en
- Maria van Ranst, gehuwd met Jan van Aa.

Reeds in het jaar 1401 kwamen de kartuizers in het bezit van verschillende goederen die vroeger eveneens tot de heerlijkheid van Zelk behoorden. Ze werden hun geschonken door Katharina van Zelk, dochter van de ridder van Zelk, die gehuwd was met Jan van Raetshoven. Deze laatste was immers in het burchtslot te Diest aanwezig in het jaar 1328, toen het kartuizerklooster door Geeraard van Diest gesticht werd. Hij werd door Maria van Loon, Geeraards echtgenote, te zamen met Lodewijk, graaf van Loon, tot uitvoerder van haar wilsbeschikking aangesteld.

Volgens een charter van 1355, opgesteld in aanwezigheid van de getuigen Joannes van Kerkhem, Walter van Binckom, Joannes van Rillaer en Joannes Pauls, schenken juffrouw Katharina vanden Berghe en haar echtgenoot Thomas Lombaerd, alle goederen, zoals akkerland, weiden, bossen « omnia bona allodialia tam in terris arrabilis, sylvio, pratis, censibus, caponibus, quam in quibuscumque bonis situata ad dictos conjuges devoluta de et ex morte domine Katharine de Zelk », voortkomend na de dood van Katharina van Zelk aan de ridder Arnold van Zelk. Deze akte werd opgesteld op de feestdag van de HH. Cosmas en Damianus. Arnold verkocht dezelfde goederen in het jaar 1373 aan het St.-Lambertuskapittel van Luik, van wie de kartuizers deze in eigendom kregen tegen ruiling van andere goederen die zijzelf te Bierleveld hadden. De lijst der goederen omvatte:

- alle niet leenroerige goederen « bona allodialia » van de hertog van Brabant en van zijn niet leenroerige mannen;
- twee bunders weide « Byloke » geheten, gelegen achter de kapel van Zelk, boven de rivier de Velp langs ene zijde en aan de goederen van ridder Costyn van Ranst aan de andere zijde;
- een vijver, Elshout genoemd, in Luttelzelck (Klein Zelk) gelegen;
- een bunder bos, met name « Martynshage », naast het bos van het altaar van O.-L.-Vrouw in de kerk van Zelk, en aan de andere zijde nevens de grond van het gasthuis van Diest;
- twee zillen land op de plaats « Burcht » geheten, achter de brouwerij van Zelk;
- drie zillen land tegen de molenweg van Zelk en de velden van Hendrik Typoet;
- een zil en half wijngaard tegen het dorp van Webbekom, het « Cuckselbosch » geheten;
- vijf bunders weide in de Zelckerbeemden, tussen de erfgenamen van ridder Hendrik van Velpen en de kapel van Zelk;
- een bunder weide tegen het Beekbosch, gelegen in Luttelzelcke;
- een half bunder, gelegen tegen de St.-Gertrudisborne.

De akte hiervan werd te Halen opgesteld ten huize van Jacob, bijgenaamd de goudsmid, op 20 juni 1373.

Op St.-Simons- en Judasdag, in 1401, gaf ridder Arnold van Zelk een charter uit waarin hij meldde dat bovengemelde goederen, gelegen onder Zelk, Webbekom en Reinrode, door zijn

vader wettelijk aan het St.-Lambertuskapittel van Luik werden afgestaan. In hetzelfde jaar ging prior Everardus van Heussen een overeenkomst aan met dit Luiks kapittel, waardoor deze goederen, in ruil voor andere te Bierleveld, aan de kartuizers toekwamen. De 4 mudden en 6 vaten graan, die de kartuizers jaarlijks te Niel optrokken en hun door Engelbertus Van der Marck geschonken waren, werden hierdoor eveneens afgestaan. Hiervan werd te Luik akte opgesteld in de kapittelkerk tegenover het groot altaar « in loco capitulari ecclesie Leodiensis predicte retro majus altare ejus ecclesiae », op 30 april 1401, in tegenwoordigheid van drie geestelijken: Henricus de Warons, Nicolaus de Bodastreyo en Nicolaus Quareit.

In 1402 was 1/4 van de heerlijkheid Zelk eigendom van Filips van Bergen, waarmede de paters een overeenkomst sloten. Ze stonden hun goederen te Moppertingen, tussen Tongeren en Maastricht, af, in ruil voor Filips' goederen te Zelk, volgens een oorkonde opgesteld in de kapittelzaal van het klooster te Zelem in aanwezigheid van Joannes van Nederhem. Op Sint-Andriesavond 1403 werd deze ruiling goedgekeurd en bekrachtigd door hertogin Johanna. Op dezelfde dag verkocht Hendrik van Ranst de helft van de heerlijkheid Zelk aan de kartuizers van Zelem. Zulks geschiedde met instemming van zijn broeders en zusters: « dat voirwaerden gemaect ende overgedraghen syn op een wisselinghe ende eenen coop van seeckere goederen naebeschreven tusschen religiose bruederen Everaert, prior des goidtshuys vanden Sartroysen van Zeelhem by Dyest ende den Convent vender zelver stede op die eene zyde » en tussen Hendrik van Ranst, zoon van wijlen Costyn van Ranst, Wouter van Ranst, proost van Nijvel, Joanna van Ranst, Willem van Ranst, en Daniel van Ranst. Het godshuis zou bezitten: alle huizen, hofsteden, hoven, landerijen, beemden, bossen, wateren, stromen, sluizen, visserijen, waranden, de molen, de renten, cijzen in koren, geld of in vogels, met de heerlijkheid, de rechten, enz., gelegen in verscheidene delen onder Zelk binnen de meierij van Halen: « in possessien te besittene ende te gebruycken alle ende dewelcke goede, eyghen erve ende lene in huysinghen, gesticht, hoffsteden, hoven, lande, beempde, bossche, wateren, stroemen, sluzen, visscheryen, waeranden cleyne ende groeten, moelenen, renten, chynsen in corne, in ghelde in vogelen ghelegen syn in veele parchelen tot Zellecke ende binnen der meyeryen van Halen ghelycke die voirsc. heynryc ende syn partye voirsc. die aldaer houdende ende besittende syn ». Hendrik van Ranst ontving hiervoor 2.000 gulden en 70 gulden nobels, Raes van Malayne 800 gulden ten voordele van zijn minderjarige zoon uit zijn huwelijk met Joanna van Ranst, terwijl de overige kinderen van Costyn van Ranst aan de kartuizers een bewijs schonken dat de verkoopsvoorwaarden voldaan werden. Deze akte werd te Brussel « op den sonnendach van meerte » in het jaar 1404 opgemaakt.

Op dat ogenblik bezaten de paters reeds de 3/4 van het

dorpje Zelk. Op 10 oktober 1406 werd te Diest, in het gasthof De Haan op de markt, bewoond door Arnold, genoemd Hesse-laer, en Paulus, genoemd Luytgaerden, een akte opgesteld waardoor de prior Everardus « domus Sancti Joannis Baptistae fratrum Carthusiensium in Zeelhem prope Dyest, Leodiensis diocesis » met Arnold en Goswijn van Zelk « fratribus legitimis, armigeris dicti diocesis pro se et suis heredibus et successoribus » volgende rente « ad principalem summam quae se extendit cum istis duobus florenis predictis ut predicte partes asserverunt ad quinquaginta quattuor florenos censuales et decem et octo modios cum tribus halserys siliginis mesure dhyostensis »:

- eerst hun deel van de heerlijkheid Zelk, met alle rechten en renten in geld, gevogelte, koren, brood, enz., weiden, velden, bruggen, wouden, akkerland, « vroenten, de grooten broel », en alle gemene weiden, zowel kleine als grote, te Zelk gelegen;
- alle voorrechten en afhankelijkheden van het Sabelshoff, zowel binnen de vrijheid van Halen als elders « tam infra libertatem de Halen quam alibi cum omnibus juribus et pertinentys ad dictam curiam spectantibus »;
- alle voorrechten en afhankelijkheden van het hof ter Ryst;
- een jaarlijkse rente van 10 groten « decem grossibus censualibus » voor een weide te Honsem gelegen en gewoonlijk Borghelyn geheten;
- een rente van 5 oude groten voor een huis van Walter Goer, vroeger Coenraad, gelegen te Velpen, « quinque grosses veteres, dicti oude grooten »;
- een maat haver voor een huis in Zelk, bewoond door Margareta Haeck;
- een vierde deel van de molen, de waterlopen en de grote sluis van Willem van Zelk, met alle voorrechten en afhankelijkheden;
- een stuk land tussen de watermolen en de sluis van de watermolen van Zelk;
- een kleine weide achter het huis van Renier Moers, langs de weg die gewoonlijk de Broeckstraete genoemd wordt;
- twee stukken grond met aanpalende landen aan de brouwerij gelegen;
- de helft van 10 bunders bos: de Coelmansbossche genaamd;
- nog 9 zillen en 41 roeden bos: die berckenbosch, gelegen tussen de Coelmansbosch en de erfgenamen van de Begarden van Diest;
- vier en half bunder bos, genoemd den bosch van Meldert, eveneens aan de Boechoutberg gelegen, tegen de Holleweg en de erfgenamen van de kartuizers van Zelem;
- eenenzeventig roeden bos, genoemd « dat cleyne parvicke », gelegen op de Linthage tegen de erfgenamen van het klooster;
- een zil akkerland: den Cauter, tegen de koninklijke weg van Halen en de erfgenamen van het klooster;
- het ghemeyn Lybroeck tegen Honsem bij de plaats die men gewoonlijk Den Crych noemde;

- een zil en half akkerland « in den cauter », achter de hof van Katharina van Meensele ;
- vijf zillen, 89 roeden, tegen de koninklijke weg en de erfgenamen van Hendrik van Cleren en Margareta Haeck ;
- een bunder en 5 roeden op de plaats, genoemd : de Leeuwen ;
- een zil en 28 roeden plein tegen de gemene weide van het Lybroeck ;
- twee zillen en 41 roeden tegen de molenweg en Walter van den Driessche ;
- een zil en 52 roeden en half tegen de molenweg en de erfgenamen van de H.-Geestafel van Diest, en deze van het klooster ;
- drieënveertig roeden en half op het Yserenvelt ;
- zeventendertig roeden achter de hof van Godefridus Broes te Roest.

De toestemming over deze verkoop werd door Johanna, hertogin van « Luccemburgh, van Lothrycke ende van Brabant », te Brussel gegeven op 19 oktober 1406. Hiertoe werd zij bijgegaan door Henric van Bergen, heer van Grimbergen, heer Jan van Himmerzeel « ridder onsser hoeffmeester », Ruært Baeten, Janne Hartewyc en Daneel van Watmaele, knapen. We lezen erin : « onse getrouwe Arnt van Loo, geheyt van Zelcke Ridder begerende syne toecht doe hy houdende weer inden ghouden van Zelcke en gheen recht meer daer inne te behouden tot behoef des godtshuys van Zeelhem voirc. ».

Op 30 oktober 1406 verklaren Henric van Leten, Wouter van Atseryt, Aert van Meenloec, Aert van Wirheeze, Jan van Witherhoven, Henrick Andryes en Wauter Zanden, schepenen van Halen, dat ridder Aert van Zelk en Goswijn van Zelk, zijn zoon, voor hen zijn verschenen en het Sabelshoff hebben verkocht aan « den procurator der Sartroysen orden Sint Jans Baptiste van Zeelhem by Dyest ». Daar de procurator niet kon aanwezig zijn, had hij de volmacht gegeven, « soe gaff hy die voirc. coomanschap over », aan Wouter van Atseryt.

In een brief dd. 4 maart 1412 ontving de heerlijkheid Zelk, die dan aan het Zelemse klooster toebehoorde, verschillende voorrechten van Antonie van Bourgondië « fidelis amicus et zelator praecipuus ordinis carthusiensis ». De hertog van Brabant amortisseert alle goederen van de kartuizers « het syn eyghen guede en synsguede, huerguede, die sy besittende ende hantplichtende syn, binnen onser meyeryen van Halen ende binnen Zelck van allen lasten ende rechten », zulks op voorwaarde dat de paters voor hem en zijn nakomelingen zouden bidden. Hij staat hun toe een schepenbank te bezitten, voorgezeten door een meier : « Hier na volgen eensdeels die gueden boven beschreven met hoeven, pachten als die hof van Zelck met zynre banck met meyere en schepenschap ». Ook verleent hij hun het recht om boeten toe te passen tegen eenieder die in de bossen komt, zowel 's nachts als tijdens de dag, « vorsteryen, schutteryen als te schutten op die bossche by nachte ende by daghe » nl. 2 schil-

lingen zwarte tornouisen, en alwie op het land, in de beemden, de grote Bruel en de Cleyne Bruel komt zal 2 oude zweerden moeten betalen. Ze mogen de keuren zetten te Zelk zoals te Halen en bezitten « chynspacht en cappuyne ». Hun behoort de palingvisserij in de Demer en het Krommewiel, gelegen tussen « d'Ellenstake ende die Brueckstraete », de visserij in de Velp tot aan het grondgebied van Halen op de H.-Geestbeemd, de visserij in de Leytgracht en de rechten van molen en sluizen. Daarbij nog het recht van paanhuis of brouwerij, het recht van de Warande te Zelk « sonder iemant daer inne te wairderen » met de vogelry, het recht op de Grote Bruel om deze te omheinen van 15 maart af tot de avond van St.-Peter en Pauwel, vrijdom van het hof te Zelk met alle toebehoorten, 17 bunders vrijbeemden, 11 bunders gemene beemden, 65 bunders akkerland, 34 bunders bos, verdeeld op het grondgebied van Zelk en in de meierij van Halen. Eveneens het recht van de leytracht en de sluizen op deze plaatsen, en om altijd schapen te weiden in het gemeen broek als dit open is. Ze mogen een H.-Geestmeester te Halen zetten en een bedezetter te Zelk « die van Selck vry van assizen te wesen ». Dit « privilegium Anthony ducie Brabant de mortifi catione bonorum nostrorum foedaliun in Zelck » werd bezegeld door Janne van Schoenvorst, burchtgraaf te Moyoisen, « heere vande flamergerien, van Walen ende Diepenbeeck », heer Aerde van Crayenhem, heer te Grobbendonck bij Danne, Jan, heer van Assche, Ingelbrecht vande Marcke, Claes vande Werve.

Zo behoorde dan de ganse heerlijkheid Zelk aan de kartuis. Deze heerlijkheid was dus vroeger in 3 delen gesplitst, waarvan Hendrik van Ransst de helft bezat en Filips van Bergen alsmede Arnold van Zelk elk een vierde. In het jaar 1323 echter was door Jan II de graanmolen van Halen tot banmolen verklaard en de inwoners van de zeven omliggende dorpen werden aldus verplicht hun graan daarheen te voeren om er te laten malen. Een charter van 9 september 1414 gegeven door Anthonie « by der gratien Gods, hertoge van Lothren, van Brabant ende van Limborch, marchrave des heylichs Rycks », ontslaat de inwoners van Webbekom en Zelk van deze verplichting ten voordele van de molen van Zelk : « onse geminde in gode die Sartroisen van Zeelhem by Diest in enich werven gevexeert ende gequelt hebben geweest mit onrecht tot heeren groten schaden ende costen als wi wel onderwyst syn, om heere molen wille die sy staende hebben tot Zelke so doen wy te weten dat wy ter eeren Gods ende op dat sy te meer gehouden sullen syn voor ons, onse ouderen ende naecomelingen te bidden, haerre voirschreven molen te Zelke gehouden willen hebben in allen haeren rechten, usagien ende herbergen, die sy oft haere vorders gehantiert, geuseert ende herbracht hebben, ende oic hebben wy georlooft ende oorloven mit desen brieve dat alle die gene, wie dat sy syn die nu oft naemaels in onsen lande woenen celen, binnen steden oft daer buten, op der voirschreven Sartroisen molen seelen mogen malen, also dicke alst hun genuegen sal, sonder yet

feestdagen mis te horen en het sermoen te aanhoren; uit elk huisgezin moest tenminste één afgevaardigde aanwezig zijn. Na de H. Mis zouden zij immers vernemen « 't gheene van 'sheeren wegen soude moegen gepubliceert worden ».

KEURBOEK VAN ZELK EN HALEN

«Ordinantien generael ende statuten geordineert by de heere ende der Stadt Halen, vanden Stadt van Halen, ende haeren resoorte hueren ende brueken diemen oock moet onderhouden binnen den dorpe ende heerlychheyt van Zelck, daer die heeren ende conventuelen vanden Satroosen tot Zeelhem grontheeren aff zijn, ende moeten allen kueren ende brueken onderhouden zoemen die tot Halen is observerende, vanden kueren ende brueken der voerschreven Stadt aengaende, vernieuwt, gemaect ende geordineert inden jaere anno XVI C ende veerthiene den lesten dach in februario ende binnen der selver stadt ter puyen aff gepubliceert in presentie vanden meyer, borgemeesters ende schepenen der selver stadt VIII Aprilis anno voirschreven ende tot hender begeerten tot Zelck gepubliceert op den Jaergedinghe die gemeynthe vergaderd synde den XII en Aprilis XVI C ende XVI ter presentien Gysbrecht Elinck, myer ende wachtmeester stadt van Dyest, Jan vander Roeven, Dyerick Loyen, Wouter vanden Vinne, Jan Scheepmans, Bartholomeus van Beckervoort, Robrecht Vilck ende Daniel van Surpel, schepenen des voerschreven dorps van Zelcke ende my als secretaris Pierens.

Item inden iersten is geordineert dat nyemant voirtaen naerde publicatie van desen van buyten alhier in deser stadt oft haeren resorte en sal moegen comen woenen sonder ierst ende voor al aen de magistraet geremonstreert te hebben wettelycke certificatie van hunnen leven, naeme ende goede fame vanden Pastoor oft magistraet vander plaetsen aldaer sy lestmael gewoont hebben op die pene van thien guldens.

2. Dat oock nyemant vremts van buyten alhier en sal moegen comen woenen egheen ingeboren synde, hy en sal moeten ende gehouden syn borge te stellen sufficient genoch, dat hy oft haere kinderen naemaels niet en sullen lastich vallen den heyligengeest oft gasthuysse alhier op de pene voersch. ende uyt die Stadt gebannen te wordden oft arbitrale correctie.

3. Item dat insgelyckx daerenboven niemant vande ondersaeten oft gehoyde van Halen oft haeren resorte hem en sal voirderen den buytenliedens eenighe huysen oft wooninghen daer de heyligengeest oft die ondersaeten nu oft in toecomende tyden by mochten beschadicht worden, noemende vande buytenliedens, sulcx doende alsulcke vasticheyt dat hy des te vreden syn moet. Want men sal alle beschaedicheyt daer aff coemende verhaelen op den genen die tegen dese onsse ordinantie gedaen sullen wordden, tsy lyff oft goet, nu hebbende oft vercrygende ende daer en boven te vallen inde pene van twee roostenobels sonder verdrach, faveur oft dissimulatie.

daer inne te misdoen of te verbeuren tegen ons, of anders yemen of oic eenigherhande moyenisse dair om te liden, van onsen die-neren nyeman dwingen noch doen noch laten dwingen tot onsen noch tot ghenen anderen moelen te malen dan genuegen sal ter voirschreven Sartroisen molen te malen, ende wanneer die voirschreven Sartroisen oft heere nacomelingen, oft der genen die sy heeren voirschreven molen verpachten seelen genuegen sal, dat sy der gheene coren, dien sal genuegen tot heere voirsch. molen mogen doen halen mit perden oft mit getouwen van heeren husen, oft van dair sy willen ende hen oic ende hier voir seelen die voirsch. Sartroisen jaerlix uttrecken ende betaelen tot Ste Andriesmisse oft binnen veirthien dagen dair na aen onsen Rentmeester van Thienen, die indien tyt syn sal 't onsen beschreven drie halster roggen, alsulex als die voirsch. moelen winnen sal, der maten van Diest ». Een zegel werd ter bekrachtiging aan dit officieel stuk gehangen, dat te Lier werd gegeven.

In het hoofdstuk betreffende de goederen en renten die aan het klooster toebehoorden, vinden we alle bovengemelde bezittingen weer. Wat de verwerving van het Sabelshoff, het Hof ter Rynst en het Oudenhoff betreft, willen we hier nog enkele uitkreksels van de akten meedelen.

Voor het Sabelshoff: « ende met wittighen coop alsulcke voorgenoemde heerlyckheyt ende hoff als men heyt Sabels hoff den procurator der Sartroysen orden sinte Jans Baptiste van Zeelhem by Diest, ende thegens dese voorgenoemde Joncker Aerde ende Goeswyn in erfdomme tot oirboer ende proffyt des voersch. cloesters. In oirconde der waerheyt hebben wy schepenen van Halen voirgenoemt onsen zeghel des gemeyns hooft van Halen desen letteren aenghehangen. Inden jaere ons heeren dusent vierhondert ende ses in october dertich daghen ».

Voor het hof ter Rynst: « Item partes ipsorum in decem grossibus censualibus Item unus modius siliginis annui et hereditam pastus ad et super Domum Carthusiensium de Zeelhem quondam Margareta Haeck Item quarta pars molendini, aquarum, rivorum et piscaturum ».

Voor het Oudenhoff: « dat 't voirschreven goitshuys der Sartroysen van Zeelhem hebben zal in ewegen possessien te besittene ende gebruyckene alle in huysinghen gesticht, hoffsteden, hoven, lande, beempde, bossche, wateren, stroemen, slusen, visscheryen, waeranden die ghegheven was te Brussel in den jaere onsheeren als men screeff dusent vierhondert ende viere op den sonnendach van meerte ».

We willen tot slot van dit hoofdstuk nog wijzen op het feit dat toen op 5 april 1674 op het jaergeding te Zelk, het keurboek werd voorgelezen, pater E.M. Gerardus, prior, aanwezig was, als grondbezitter van de gemeente, te zamen met de meier en de schepenen.

Het is dan ook niet te verwonderen dat artikel 42 van het keurboek de verplichting oplegde aan de inwoners op zon-

4. Item sullen allen biervercoopers oft weerden schuldich syn hun bier te tappen met gesegelde maten, hebbende die groote vanden halensche potte op de verbuerte vanden maten ende potten ende van XXIIII st. ende noch VI st. tot prouffyt vanden gesworen alleene.

5. Item en sullen die biervercoopers oft weerden hun bier nyet mogen tappen sonder wische oft behoirlycke teecken uyt te steken op de verbuerte van eenen hollants gulden.

6. Item allen aemen oft tonnen die de brouwers sullen uytleveren moeten groot genoch weesen houdende ten minsten hondert kannen halensche maet op de verbuerte van XXIIII st.

7. Item die tappers en sullen nyemanden mogen bier weygeren vanden bier dat gesteecken is, soo verre men bevindt dat die tappers enich geselschappe binnen hunnen huysse setten nyet tegenstaende dat sy den wische ingetoegen hebben op de verbuerte soo dickmael dat bevonden sal worden van XXIIII st.

8. Item nyemant en sal mogen eenich vrempt bier coemende over zee oft over lant in leggen om te tappen, ten sy met zyne behoirlycke teecken, ende oyck nyet sonder dat gesteken te worden byden gesworen ende het selve te tappen met gesegelde maeten ende gesegelde kannen op de verbuerte vande maeten ende kannen ende eenen halven hollanschen gulden.

9. Item men sal alderhande sorten van wynen schuldich syn te tappen met gesegelde maten ende kannen gesegelt op de verbuerte vande maten ende kannen ende eenen goudtgulden.

10. Item dat nyemandt egheen scaepen en sal hueden oft doen hueden int halensche oft zelckersche broeck naer halff meert op de pene van eenen goutgulden.

11. Item die backers sullen schuldich syn allen brooden te backen op het gewicht van Dyest ende het wittebroot moet gebacken syne van goeden terwe, drooch ende wit gebacken op de verbuerte vande broode ende eenen hollansche gulden.

12. Item soo wie hier van buyten broot inne brengt om te vercoopen oft vercoopen wilt sal sculdich syn 4 roggebrooten van vier stuyvers waerde te leveren een half pont ende d'wittebroot ende alle ander broot naer adenant op de verbuerte vanden broode ende eenen halven holl. gulden.

13. Item nyemant en sal moegen scaepen opten aerdt houden om vett te maecken die naer Lichtmisse opten aerdt coemen sonder die te moeten vercoopen ende slaen te Haelen op de verbuerte van dry guldens off andersints te verwerffven den moet vanden Borgemeesters deser stad.

14. Item nyemandt en sal moeghen scaepen op halensbroeck oft Zelckerbroeck vetmaecken ten sy die te Haelen geslaeghen worden. uytgenoemen die heeren Satroysen volgens henne Privilegie, ende dat niet voor Sinte Demys dach, ende die lyff schaepen Sinte Martensmisse op die verbuerte van drye hollants gulden oft andersints te verwerffven den moet der Borgemeesteren.

15. Item men sal niet moegen eenighe scaepen hueden op

die vrunte oft eenighe gemeyn groesen dan daer over dryven sonder stille staen op die verbuerte van dry guldens dicke ende menichmaels.

16. Item nyemandt en sal moegen scaepen aennemen ter hellicht te houden hy en sal die moeten synen tyt uythouden ende egheen van dyen te vertieren dan ter behoirlycken tyden die te verdeylen ten waere daer eenyghen waeren die nyet profytelyck en waeren om over te houden, dat sy die selve sullen schuldich syn tot Haelen te brengen om aldaer te vertieren ende te vercoopen op de verbuerte vanden scapen ende eenen hollanschen gulden.

17. Men sal oyck egheenderhande beesten ongeheerdt off ongehuedt laeten gane op de verbuerte van twee hollants gulden soo dickmael men sulcx bevindt, wel verstaende dat die beesten gaende in vredebeempden niet en syn der penen voirschreven subbiet dan alleenlyck die ongehuede.

18. Item men is schuldich smout, edick ende sout te vercoopen met gesegelde maten der stad van Haelen, ende al dat men behoirt metten gewichte te vercoopen naer der stad van Haelen gewichte op de verbuerte vanden maten ende gewichten ende dry oude grootens.

19. Item men sal niet moegen rooten inden Leytgracht oft andere grachten inde Zelckerschen broecke oft eenighe vischcorffven daer inne leggen ende laeden met eerde 't geens dat den loop vande watere zoude moegen benemen oft grachten zoude doen vervuulen op die pene van eenen gouden reael.

20. Item allen die ghene die begheren eenighe maten gesegelt te hebben sullen moeten betaelen aenden geswoeren van segelen twee oude grooten soo verre sy van eender conditien syn.

21. Item nyemant en sal moeghen egheenderhande vreemde beesten opten aerdt houden, hueden oft doen hueden op de verbuerte van dry boergoensche guldens, zoe dickmael men dat bevinden ten waere met voergaende consent.

22. Item nyemant en sal moegen verren oft hincxten hueden int halensche oft selckersche broeck opt opten aert voor oft naer sonder gespannen te syn op de verbuerte van twee hollants gulden.

23. Item nyemant en sal voerdaen naer dato van desen publicatien eenighe vercken achter straeten laeten loopen ongeheerdt oft ongekenneft ende ongerinckt op de pene van XX stuyvers van elcken vercken egheen uuytgesondert behalven sockvercken, ende wanneer den heert sal uuytdryven sal elck schuldich syn syn vercken mede te dryven ende de selve wederom coemende op te sluyten op de pene als voor wel verstaende dat yglyck syn vercken op syns selfs erffve wel mach laeten loopen.

24. Item nyemant en sal moegen ruyighe peerden oft metten worm besmett op den aert houden, noch in hun eyghen beemden houden, daer andere goede liedens beesten neffens gaen, ten sy dat die ghene die ruyighe peerden hebben oft metten worme besmet, die connen bewaeren seven voeten van ander goeden

lyuden erffve op de verbuerte vanden peerden ende dry hollants gulden soe dickmaele als men dat bevinden sal.

25. Item nyemant en sal moegen op besagde landen eenigenhande beesten laeten gaen noch op die vruenten beesten hueden oft gras suyden int halensche off zelckersche broeck oft en vredebeemden op de verbuerte soe dickmaele als men sulckx bevindt van vier hollantsche guldens.

26. Item nyemant en sal moegen visschen op eenyge vischerye competerende myne heeren die Satroosen van Zeelhem, metten sacke, waye oft andere instrumenten op de verbuerte vande instrumenten ende pene daer toe staende naer inhouden hender privilegien.

27. Item soe wie eens mans wech die vermaeckts is, lant dat begraven is openbreckt, oft onrechtveerdigen voet padt over ander lyuden landen, beemden gaet oft vaert verbuert twee hollandsche guldens, soe dickmaele men sulckx bevinden sal ende zalmen den aenbrenger gelooff geven op synen eedt in dyen hy gelooff weerdich gehouden wordt.

28. Item men sal voirdaen egheen Ste Mertens vier stoecken oft meyspeel houden sonder consent op de verbuerte van dry hollants guldens ende soe wie daer by bevonden wordt die salmen die pene affnemen.

29. Item nyemant en sal moegen in de goede lyuden boogaerden oft hoven gaen om eenich fruyt oft cruyt te haelen noch oyck in eenyge velden beten, raepen oft andere vruchten te stelen oft haelen teghen die erfgenamen oft huerlinghen danck op de verbuerte van dry hollantsche guldens ende zalmen den aenbrenger onder eedt gelooff geven.

30. Item nyemant en sal moegen eenyge bette buyten heerlyckheyte van Zelck oft Halen vueren op de verbuerte van dry roostenobbels te weeten walm stroy oft mist ten ware met voer gaende consent.

31. Item men sal egheenderhande beesten die van selfs gestorven syn worpen in rivieren, stroomen oft poelen, maer sulen die gestorven beesten moeten graven in die eerde soe diepe datter egheen misquaem aff coemen en can, ende soo wie contrarie bevonden wordt te doene verbuert dry karolusgulden.

32. Item soe wie swerachtich bevonden wordt sal voor als schuldich syn den keur te betalen alleer hy hem sal moegen opponeren oft in rechte ontfangen worden.

33. Item dat vannu voerdaen by pronycke sonder prejuditie van yemants gerechticheyt ende besondere vande heeren Satroosen een ygelyck sal moegen schutten of zyn erffve oft goet dat hy huert alderhande beesten diemen gewoonlyck is te schutten maer zullen die selve gehouden syn te dryven in hennen mesthoff oft andere bewaerde plaetse ende zal alsdan den geswoeren preter recht daer toe hebbende die wete doen off doen binnen XXIII uren ende men sal die voersc. beesten, die proprietarissen van dyen oft ymandt van hunnent twegen nyet laeten volgen sonder pandt te stellen ende sonder consent vanden dy-

naers oft preters oft borgen te stellen tot behoefte vanden beschaedighen, ende die dienaers oft preters sullen gehouden syn nyemanden min oft meer aff te nemen van elcker beesten II stuyvers 't elcker reyssen, ende des nachts dobbel oft naerder sonnen onderganck ende dat op pene van arbitrale correctie, ende voirts sal den propretaris den beschaedyghen moeten betaelen syn schaede ter estimatien van recht, dat men den toe zal administreren voor die buyten lieden van dry daeghen, te dry daegen ende voor die binnenlieden ordinaire naer deser bancken recht ende dit alles zonder prejuditie van den voorgaenden articulen.

34. Item soe wie eenighe garden oft horden laet openstaen aen eenyge velden oft broecken daer schaede door geschiet die daer door die leste is gaende oft passerende verbuert telcker reyssen VI st.

35. Item nyemandt soe wie hy sy, sal voer daen eenyge beesten tsy peerden, coyen, vinderen oft dyergelycke moegen doen opt halensche oft selckersche broecke om die weder te vercoopen oft te vermangelen, ten sy dat hy die selve beesten sal moeten gecocht hebben voor half meert alleer het broeck daer naest volgende gemeyn wordt ende soe wie ter contrarien dede oft eenich bedroch dyen aengaende commiteerde verbuert telcker reyssen dry hollants guldens.

36. Item want diverse persoonen hun virderen achter velde te gaen met bussen, roeren oft andere instrumenten om te schieten der goeden lyuden duiffven soe wordt alhier mits desen verboden, ende soe wie bevonden wordt sulcx te doene die sal verbueren d'instrument daer hy sulcx mede doet ende een pene van dry guldens telcker reyssen.

37. Item dat een ygelyck sal behoirlycken vrede doen tegen syn erffve achter half meert op de pene van XX st. ende daer en boven tselve te doen vreden ten dubbelen coste ende tselve aenden gebreckelycken te verhaelen.

38. Item allen die voerschreven keuren sullen altyt moegen gemindert ende gemedert worden met consent ende toedoene vanden heeren ende magistraet van Halen.

39. Item allen die voerschreven keuren sullen gedeylet worden in dryen d'een deel den (onleesbaar).

40. Item soe wie onder die jurisdictie der stadt van Halen eenen wolff schiet, vangt oft can becoemen met eenyge instrumenten die sal ontfanghen ende hebben vander stadt Halen tot eenen schencke, mits volcoemelycke blyckende dry guldens.

41. Item nyemant en sal moegen eenighe thuyne aft breecken oft ymants houdt stelen op die pene van eenen gouden reael ende daer en bovens aen die kaecke te staen dry uren lanck met houtomh anghen.

42. Item sullen die innegesetenen schuldich syn allen sondaeghen ende heylighedaegen ter kercke te coemen oft ten minsten uyt elcken huysse een om misse ende sermoon te hooren ende 't gheene van 'sheeren wegen soude moegen gepubliceert

wordden op die pene van elcker reyssen te verbueren II st.

43. Item ende van gelycken sullen allen gemeyntenaers schuldich syn te compareren ten Jaergedinghe om te aenhooren watter zoude moegen aengaende den pollycien kueren ende bruecken gepublicieert wordden op verbuerte soe wie in foute bevonden wordt van VI st telcker reyssen.

Gepubliceert den 5 Apr. 1674 op de ordinaris jaergedinge ter presentie van E. M. Gerardus pater prior, meyer ende schepenen ende gemeyne ingesetenen der voirschreven heerlyckheyte van Selck».